

Jolanta Nogaj-Chachaj

Parchatka, st. 12, gm. Kazimierz
Dolny, woj. lubelskie, AZP 74-76/60

Informator Archeologiczny : badania 31, 44-45

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wyniki badań będą opublikowane.
Badania będą kontynuowane.

OPATÓW, st. 1, „Żmigród”, woj. tarnobrzeskie, AZP 87-70/1

- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- osada kultury mierzanowickiej (wczesna epoka brązu)
- osada wczesnośredniowieczna (XI (X/XI)-XIII w.)
- domniemane grodzisko z wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)

Weryfikacyjno-sondażowe badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Marka Florka (Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, PSOZ Tarnobrzeg). Finansowane przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie. Trzeci sezon badań (pierwszy po 1966 r.). Przebadano powierzchnię 22 m².

Zastosowano metodę wierceń (30 otworów o głębokości do 3 m) oraz sondaży kontrolnych (3 sondaże).

Tak zwany Żmigród w Opatowie to cypel o powierzchni około 1 ha położony po północnej stronie doliny Opatówki, w sąsiedztwie obecnego klasztoru o.o. bernardynów. W miejscu tym miał się znajdować wczesnośredniowieczny gród i wzniesiony w XI w. kościół Najświętszej Maryi Panny. Przeprowadzone dotychczas badania (J. Gąssowski w 1953 r. i J. Kuczyński w 1966 r.) potwierdziły istnienie osadnictwa z XI-XIII w., natomiast jeśli chodzi o funkcjonowanie tu umocnień obronnych, ich wyniki były sprzeczne. Celem obecnych badań była weryfikacja wyników prac wcześniejszych, przede wszystkim potwierdzenie bądź wykluczenie hipotezy o istnieniu na Żmigrodzie wczesnośredniowiecznego grodu. Odkryto kilkanaście obiektów ziemnych o różnym charakterze (jamy, rów, paleniska) oraz pozyskano zbiór ponad 1200 fragmentów ceramiki, kilkanaście przedmiotów metalowych, bryłki żużla i szlaki szklanej oraz kilkaset kości zwierzęcych. Wyróżniono 4 fazy chronologiczno-funkcjonalne użytkowania cypla Żmigrodu. Faza I — osadnictwo pradziejowe z dwiema podfazami: Ia — osadnictwo kultury pucharów lejkowatych, Ib — osadnictwo kultury mierzanowickiej; faza II — osada wczesnośredniowieczna (XI (X/XI) -XIII w.) z trzema podfazami: IIa — do połowy XII w., IIb — 2 połowa XII-połowa XIII w., IIc — 2 połowa XIII w.; faza III — likwidacja (zniszczenie) osady i niwelacja terenu cypla (koniec XIII w.); faza IV — użytkowanie rolnicze terenu Żmigrodu (XIV-XX w.).

Nie natrafiono na żadne struktury, które można by jednoznacznie bądź tylko z dużym prawdopodobieństwem uznać za pozostałości drewnianych lub drewniano-ziemnych umocnień obronnych, co w zasadzie wyklucza hipotezę o funkcjonowaniu w tym miejscu grodu.

Materiały przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu.

Badania zakończono.

PARCHATKA, st. 12, gm. Kazimierz Dolny, woj. lubelskie, AZP 74-76/60

- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez dr Jolantę Nogaj-Chachaj. Finansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i PSOZ. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię 97 m².

Badaniami objęto teren bezpośrednio przylegający do obszaru, na którym przeprowadzono prace sondażowe w latach 1987-1989. W sezonie 1997 założono wykopy o w najbardziej zagrożonych zniszczeniami częściach stanowiska. Badania wykopaliskowe zostały uzupełnione wierceniami geologicznymi, których wyniki posłużą do rekonstrukcji pierwotnej powierzchni stanowiska.

Odkryto 3 obiekty, których stropy zarejestrowano na głębokości 25 do 35 cm od powierzchni ziemi. Wypełniska obiektów występowały bezpośrednio w żółtym lessie calcowym. W badanej części stanowiska brakuje prawdopodobnie około 1 do 1,5 m ziemi, która została zepchnięta do wąwozu w trakcie budowy wyciągu. Duże odległości pomiędzy odkrytymi obiektami wskazują na to, że zachowały się jedynie obiekty najgłębsze, zaś wszystkie płytsze jamy kultury pucharów lejkowatych zostały prawdopodobnie zniszczone. Obiekt I/97, o wymiarach 91 x 93 cm, w stropie miał kształt ko-

listy, około 40 cm głębokości i profil nieckowaty. Wypełnisko barwy rudobeżowej zawierało dużą ilość drobnych, przepalonych kości i odruchów krzemiennych. Na głębokości około 20 cm od powierzchni odsłonięto zwarte rumowisko intensywnie czerwonej polepy, o grubości około 10 cm. Nie stwierdzono w niej istnienia odcisków konstrukcji drewnianych. Pod nią natrafiono na kilkanaście fragmentów dużych naczyń kultury pucharów lejkowatych. Obiekt II/97, o wymiarach 117 x 87 cm, w stropie miał kształt kolisty, a wypełnisko barwy beżowo-biało-szarej, niejednolite. Począwszy od stropu w obiekcie notowano istnienie skupisk ceramiki kultury pucharów lejkowatych. Na głębokości 26 cm od stropu zarejestrowano słabo zachowane ludzkie szczątki kostne. Wydaje się, że część z nich nosiła ślady nadpalenia. W jamie pogrzebano przypuszczalnie dwóch osobników. Ułożeni oni zostali w pozycji lekko podkurczonej, na lewym boku, wzdłuż ściany wschodniej obiektu. Na poziomie szkieletów zanotowano obecność czterouchej amfory z szeroko rozchylonym kołnierzem, zdobionym ornamentem zygzaków, nakłuc i kresek, inkrustowanych białą masą. Szczególną uwagę zwracają nakłucia układające się w festony (występują one w górnej części brzuśca naczynia). Przy szkielecie natrafiono także na fragmenty innej amfory, zdobionej na brzuścu ornamentem sznura trójdzielnego, oraz fragment siekiery czworosciennej gładzonej, wykonanej z krzemienia pasiastego. Pod szczątkami szkieletu natrafiono na fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych i bryły silnie przepalonej polepy z odciskami konstrukcji drewnianych. Bryły te występowały na obwodzie owalnej, niezbyt dużej jamy, we wnętrzu której zanotowano obecność licznych ziaren zboża (pszenicy?) — pobrano odpowiednie próby do analizy paleobotanicznej. Obserwacje stratygraficzne wskazują, że na dnie zniszczonego spichlerza zbożowego (przypuszczalnie kultury pucharów lejkowatych) dokonano pochówku. Pochówki w obiektach osadowych tej kultury należą do zjawisk niezmiernie rzadkich (pojedyncze tego typu obiekty odkryto w Ćmielowie i Gródku). Na stanowisku stwierdzono obecność śladów rozlicznych wkopów współczesnych.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Badania będą kontynuowane.

Piszkowice, st. 3, gm. Kłodzko, woj. wałbrzyskie - patrz: wczesna epoka żelaza

POCZAŁKOWO, st. 36, gm. Aleksandrów Kujawski, woj. włocławskie, AZP 44-44

- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit, faza II na Kujawach)

Ratownicze badania wykopaliskowe w związku z niszczeniem stanowiska podczas utwardzania przecinającej je drogi, przeprowadzone w sierpniu przez mgr Lucynę Domańską (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Uniwersytet Łódzki i PSOZ. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 63 m².

Założono 10 sondaży. Eksplorację prowadzono warstwami naturalnymi. Zaobserwowany współcześnie układ stratygraficzny złożony jest z humusu (miąższość 10-30 cm), eolicznych piasków pokrywowych (miąższość 15-20 cm) oraz calca – bezstrukturalnych piasków. Mimo dobrych warunków obserwacyjnych, na powierzchni stanowiska znaleziono jedynie kilka fragmentów ceramiki. Również badania wykopaliskowe nie przyniosły spodziewanych efektów. Bardzo słaby stan zachowania stanowiska, niszczonego wywiewaniem i orką, oraz niewielka miąższość humusu wpłynęły na fakt, że nie zarejestrowano żadnych śladów obiektów nieruchomych. Pozytkano 85 sztuk ceramiki oraz 2 krzemienie. Na podstawie cech stylistycznych ceramiki stanowisko należy datować na fazę II kultury pucharów lejkowatych na Kujawach.

W wyniku badań na stanowisku Poczalkowo 18/36 postuluje się rozdzielenie stanowisk. Obecnie należy stosować określenia: Poczalkowo, st. 18 oraz Poczalkowo, st. 36.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Wyniki badań zostaną opublikowane w: S. Rzepecki, *Wyniki badań na stanowisku kultury pucharów lejkowatych 36*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Archeologica”, t. 22.

Badania nie będą kontynuowane.